

10.9.2019

Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous 1/2019

Aika: torstai 11.4.2019 klo 10.00-14.00

Paikka: Etelä-Savon ELY- keskus, nh Pyöreä torni

Läsnä:

Pekka Häkkinen, pj.	Etelä-Savon ELY-keskus
Juho Kotanen, siht.	Etelä-Savon ELY-keskus
Pertti Manninen	Etelä-Savon ELY-keskus
Ossi Tuuliainen	Etelä-Savon ELY-keskus
Liisa Muuri	Etelä-Savon ELY-keskus
Teemu Hentinen	Etelä-Savon ELY-keskus
Henna Majuri	Etelä-Savon kalatalousalueet
Jarmo Kivinen	Etelä-Savon luonnonsuojelupiiri
Esa Hinkkanen	Etelä-Savon vesilaitokset / Savonlinnan Vesi
Mika Sillanpää	LUT yliopisto
Hanne Soininen	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK
Harri Kaipainen	Etelä-Savon kalatalousalueet / Mikkeli-Luonteri
Markku Penttinen	Mikkelin seudun vapaa-ajan asukasvaltuuskunta
Päivi Kurki	Luonnonvarakeskus
Saara Ryhänen	ProAgria Etelä-Savo, Maa- ja kotitalousnaiset
Markku Nironen	Järvi-Suomen kylät ry
Jari Hyvärinen	GTK
Ari Pitkonen	Savonlinnan seutu
Anne-Kaarina Lyytinen	Itä-Suomen aluehallintovirasto
Vesa Kallio	MTK-Etelä-Savo
Hannu Ripatti	MTK metsälinja, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo
Heikki Virta	Rantasalmi-Juva-Sulkava
Tuukka Liukko	INFRA ry

1. Kokouksen avaus

Ylijohtaja Pekka Häkkinen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi. Pekka Häkkinen toimi puheenjohtajana ja Juho Kotanen sihteerinä. Kokouksen jäsenet esittäytyivät.

2. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen

Kokouksen työjärjestys hyväksyttiin.

3. Edellisen kokouksen (11.10.2018) pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin. Pöytäkirja tallennetaan Etelä-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon internet-sivuille: www.ymparisto.fi/vesienhoito/etela-savo

4. Vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmien jatkokausi 2019-2020

Etelä-Savon ELY-keskus huolehtii vesienhoidon yhteistyöryhmän toiminnan järjestämisestä alueellaan. Etelä-Savo kuuluu kahteen vesienhoitoalueeseen. Etelä-Savon ELY koordinoi Vuoksen vesienhoitoalueen toimintaa. Vesienhoitoalueilla toimivat myös ohjausryhmät. Vesienhoitosuunnitelmat laaditaan vesienhoitoalueittain ja alueelliset toimenpideohjelmat ELY-keskuskohtaisesti.

Pertti Manninen kävi läpi lakisääteisten yhteistyöryhmien tehtäviä. YTR osallistuu vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien tarkistusten valmisteluun. Ryhmä pyrkii edistämään vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien toimeenpanoa. Jäsenet toimivat myös yhteydessä taustatahojensa ja yhteistyöryhmän välillä.

Esiteltiin yhteistyöryhmän kokoonpano vuosille 2019-2020. Uusina tahoina mukana ovat puolustusvoimat, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu sekä Mikkelin yliopistokeskus. Kalatalousalueuudistuksen johdosta mukana ovat kalatalousalueet (ent. kalastusalueet) ja niiden määrää yhteistyöryhmässä on lisätty aiemmasta. Todettiin, että yhteistyöryhmien toimiaika on kuuden vuoden jaksoissa. Suunnitellun ja sittemmin kaatuneen hallinnonuudistuksen johdosta yhteistyöryhmät asetettiin aluksi vain kolmelle vuodelle 2016-2018 ja nyt toimikautta jatkettiin vuosille 2019-2020. Vuosi 2021 tulee vielä määritellä myöhemmin erikseen.

Puheenjohtaja kävi läpi aluehallintouudistuksen peruuntumista. Vesienhoito olisi ollut uusien maakuntien tehtävänä ja mm. ympäristönsuojelun ja vesitalouden valvonta valtakunnallisessa LUOVA-virastossa. Uudistuksen peruuntumisen myötä jatketaan nykyisellä lainsäädännöllä. Todettiin, että lähitulevaisuudessa jatkon ennustaminen on hyvin vaikeaa. Kehitys voi johtaa vielä suunnitellun kaltaiseen, maakuntavetoiseen monialaiseen malliin tai vaihtoehtoisesti valtakunnalliseen, keskusvirastomaiseen malliin, jossa olisi jonkinlainen alahallinto maakunnissa. Jälkimmäinen on viime aikoina toteutunut mm. ruokaviraston ja väyläviraston muodossa.

5. Vesienhoidon suunnittelukatsaus

Aikataulut

Pertti Manninen kävi läpi vesienhoidon aikataulua. Vesienhoidon sykli on kuusi vuotta. Keskeisenä tavoitteena on pintavesien vähintään hyvä ekologinen tila sekä pohjavesien hyvä kemiallinen ja määrällinen tila. Todettiin, että tällä hetkellä toteutetaan 2. vesienhoitokauden 2016-2021 toimenpiteitä ja samaan aikaan suunnitellaan kolmatta, v. 2022-2027 vesienhoitokautta.

Esiteltiin tarkemmin 3. vesienhoidon suunnittelukauden aikataulun vuosille 2016-2021. Työohjelman ja keskeisten kysymysten puoli vuotta kestävä kuuleminen päättyi 9.7.2018 ja siitä on koottu kansalais- ja lausuntopalauteyhteenvedot. Toisen vesienhoitokauden toimenpiteiden toteutumisen

seurannan väliraportointi (vuodet 2016-2018) tehtiin 12/2018. Vesien tilaluokittelu sekä ihmistoiminnan paineiden arviointi on aloitettu ja sen valmistumisen tavoiteaika on tällä hetkellä 5/2019 mennessä.

Pinta- ja pohjavesien ominaispiirteet, luokittelun ja ihmistoiminnan paineiden tilannekatsaus

Juho Kotanen esitteli asiaa. Pinta- ja pohjavesien tilaluokittelu ja ihmistoiminnan paineiden arviointi tehdään kuuden vuoden välein. Tällä hetkellä ollaan tekemässä 3. vesienhoitokauden (v. 2021-2027) suunnittelua varten luokituksen päivytystä. YM:n asettama aikataulu on toukokuun loppuun 2019 mennessä, mutta tästä saatetaan jonkin verran myöhästyä johtuen ohjeistuksen ja tietojärjestelmätyön viivästyemisestä.

Pintavesien ekologisessa tilaluokittelussa tarkastelun kohteena ovat ensisijaisesti biologiset laatu-tekijät sekä myös veden laatu-tekijät (typpi ja fosfori, kokonaisravinteet, pH, näkösyvyys). Säännöstelyn tai rakentamisen vaikutukset huomioidaan luokituksessa. Ekologisen luokituksen ohjeistus pysynyt lähestulkoon samana kuin [2. vesienhoidon suunnittelukaudella](#). Todettiin, että pintavesityyppikohtaiset raja-arvot ovat ekologisen luokittelun pohjana. ELYssä on käytössä aiempaa paremmat raportit ja muut työkalut seuranta-aineistoista, joten tältä osin itse luokittelu-työ on helpompaa kuin aiemmin.

Pintavesien kemiallisen tilan luokittelussa EU-tasolla valittujen vaarallisten ja haitallisten aineiden (45 kpl) pitoisuuksia verrataan niiden ympäristölaatunormeihin (EQS). Esimerkkejä haitallisista aineista ovat mm. elohopea, kadmium, lyijy, organohalogeenyhdisteet ja orgaaniset tinayhdisteet. Jos yhdenkin aineen mitattu pitoisuus > EQS, kemiallinen tila hyvää huonompi. Luokitus poikkeaa siten ekologisen tilan luokittelun periaatteista, jossa katsotaan kokonaisuutta. Vaarallisten ja haitallisten aineiden asetuksen uusimmassa muutoksessa (1308/2015) on tullut 12 uutta ainetta (mm. dioksiini, perfluoratut yhdisteet PFOS, palonsuoja-aine HBCDD). Osa aineista kaukokulkeutuvia ja kertyviä (ns. ubikvitaariset aineet). Todettiin, että useimmista aineista on vain vähän mitattua aineistoa. Luokituksessa joudutaan tekemään asiantuntija-arviona riskinarvio aineen esiintymisestä tietyn tyyppisissä vesissä (esim. elohopea - alittyy/ylittyy asiantuntija-arviona).

Merkittävien tilaa heikentävien tekijöiden tunnistaminen pintavesissä tulee tehdä VPD artikla 5:n mukaisesti. Tietoa hyödynnetään myös pintavesien tila-arviossa. Työssä tunnistetaan vaikutus-tyypit (mm. ravinnekuormitus, orgaaninen kuormitus, kemiallinen kuormitus, hydrol. tai morfol. muutosten vuoksi muuttuneet habitaatit jne.) sekä kuormituslähde: esim. peltoviljely, metsätalous, pistekuorma jne. Työssä käytetään uusinta SYKEN VEMALA-kuormitusmallia. Laskennallinen (ohjeellinen) merkittävyysarvio fosforille ja typelle laadittu SYKEssä, työssä arvioidaan kuormituksen suuruutta luonnonhuuhtoumaan verrattuna. Erikseen arvioidaan hydrologis-morfologiset paineet (omat arviointiperusteensa) sekä arvioidaan merkittävä haitallisten aineiden kuormitus.

Pohjavesien tilaluokittelussa arviointi koskee 1-, 1E-, 2-, 2E ja E-luokan pohjavesialueita. Niille määritetään kaksi erillistä tilaa: kemiallinen tila ja määrällinen tila. Luokat ovat joko hyvä tai huono. Kemiallisessa tilassa aluksi arvioidaan ihmistoiminnan paineet sektorikohtaisesti sekä niiden aiheuttaman riskin taso pohjaveden laadulle ja tätä kautta tehdään riskialueiden nimeäminen. Nimetyille riskialueille (kokonaisriski merkittävä) tehdään kattavammat tarkastelut ja myös määritetään pohjaveden tila (tarkastelussa ympäristölaatunormien ylitykset). Riskikohteiden tila on joko hyvä tai huono. Mikäli pohjaveteen ei kohdistu merkittäviä ihmistoiminnan aiheuttamia riskejä (ts. ei riskikohde), katsotaan pohjaveden tilan olevan hyvä. Todettiin, että tilaluokituksen periaatteisiin ei ole tullut muutoksia 2. kauteen nähden.

Toimenpideohjelmien päivitys

Toimenpideohjelmien valmistelu aloitetaan sektorikohtaisten suunnitteluoppaiden päivityksellä. Toimenpiteiden tarkistaminen alkaa syksyllä 2019 ja se tulee tehdä 9/2020 mennessä. Vesienhoitosuunnitelmaehdotuksista kuullaan v. 2020 lopulla. Valtioneuvoston käsittely tapahtuu 12/2021 ja suunnitelmien EU-raportointi on 3/2022.

Todettiin, että toimenpideohjelmista tulee mahdollisesti ensi kertaa sähköinen versio eli internet-sivumuotoinen esitys. Ympäristöministeriö pyrkii edistämään toimenpideohjelmien sähköistämistä. Etelä-Pohjanmaan ELY on tehnyt pilottiluontoisena kokeiluna alueellaan sähköisen TPO-rungon.

Pertti Manninen kävi läpi EU-komission palautetta 2. vesienhoitokaudelta. Vahvuuksina on nähty mm. seuraavat asiat:

- Eri toimijat ja sidosryhmät ovat osallistuneet suunnittelun eri vaiheisiin
- Norjan ja Ruotsin kanssa lisätty yhteistyötä kansainvälisillä vesienhoitoalueilla
- Edistymistä ekologisen tila-arvioinnin luotettavuudessa (luokittelu)
- Pintavesien seurannan paikkojen määrää lisätty ensimmäisen kierroksen jälkeen
- Pohjavedestä riippuvaiset ekosysteemit otettu huomioon tila-arviossa ja ominaispiirteiden lisäselvityksiä tehty

Suosituksina on listattu mm.:

- Varmistamaan pintavesien parempi seuranta siten, että se kattaa kaikki laatutekijät kaikissa vesimuodostumissa sekä parantamaan kehityssuuntien seurantaa, erityisesti hydro-morfologia sekä kemiallinen tila
- Uudet hankkeet, joilla saattaa olla tilaa heikentäviä vaikutuksia, tulisi arvioida perusteellisesti mm. poikkeuksen käyttötarpeen kannalta (ns. Weserin C-461/13 soveltaminen)
- Toimenpiteiden kohdistaminen kaikkiin merkittäviin paineisiin
- Vesipalveluista aiheutuvien kustannusten kattaminen/ varmistamaan 9 artiklan asianmukainen täytäntöönpano kustannusten kattamisen sekä ympäristö- ja luonnonvarakustannusten laskemisen ja hintaan sisällyttämisen osalta. Nyt käsitelty lähinnä vain vedenhankintaa/vesihuoltolaitoksia
- Seuraavia vesienhoitosuunnitelmia laadittaessa tulisi harkita, onko niissä varauduttava myös kuivuuteen liittyviin riskeihin.

Kokouksessa keskusteltiin Weser-päätöksen merkityksestä (yhdenkin laatutekijän heikkenemisen vaikutus luvan myöntämiseen) suomalaiseen lupakäytäntöön. Todettiin, että sitä ei voi vielä arvioida kovin luotettavasti. Asioita tarkastellaan todennäköisesti jatkossa lupapäätösten osalta korkeinta hallinto-oikeutta myöten. Todettiin, että yleisesti esim. teollisuudella ei ole välttämättä kaavoitusta lukuun ottamatta sijainninoijausta. Lupaprosessien ja ympäristövaikutusten arvioinnin avulla tulisi varmistaa ekologisen tilan turvaaminen vesistöissä.

Komission mukaan vesivoimaluvat tulisi tarkistaa vesipuidedirektiivin asetettaman ympäristöta-voitteiden saavuttamiseksi erityisesti ekologisen virtaaman, kalateiden ja muiden tarvittavien haittojen vähentämistoimien osalta. Todettiin, että Suomessa on käynnissä Lupamuutos-hanke, jossa pohditaan tähän ratkaisuvaihtoehtoja.

7. Ajankohtaista vesienhoidossa

Ympäristöministeriön Vesiensuojelun tehostamisohjelma 2019-2021

YM on käynnistänyt Vesiensuojelun tehostamisohjelman, joka lähti liikkeelle viime kesän voimakkaista leväesiintymisistä merialueilla. Seuraavan kolmen vuoden aikana on käytössä yht. n. 45 milj. euroa jakaantuen siten, että valtaosa maatalouden ravinnepäästöjen vähentämiseksi erit. Saaristomeren valuma-alueiden maatalousalueille. Kymmenen miljoonaa on varattu vesistö-kunnostushankkeisiin ja asiantuntijaverkoston tukemiseen. Neljä miljoonaa on puolestaan varattu kaupunkivesien hallintaan ja haitallisten aineiden vähentämiseen.

Maatalousosiossa on tarkoitus levittää kipsiä Varsinais-Suomessa pelloille, jotka ovat kuormituksen kannalta merkityksellisimpiä. Ravinteita sitoutuisi tätä kautta peltoon (hyvät kokemukset ravinteiden kierrätys-hankkeesta). VARELY perustaa projektiorganisaation kevään 2019 aikana. Maatalousteemaan sisältyy myös rakennekalkin ja kuitulietteiden käyttötutkimusta.

Vesistö-kunnostusteemassa ollaan Etelä-Savossa ajateltu niin, että rahaa käytetään kunnostushankkeisiin (tällä hetkellä haettavana, haku päättyy 10.5.). Menettely samanlainen kuin aieminkin mutta rahamäärä suurempi. Hankkeissa tarvitaan omarahoitusosuus. Toinen osa vesistö-kunnostusteemasta liittyy toimintamalliin, jossa pyritäisiin tekemään yhteistyötä eri tahojen välillä ja auttamaan kalatalousalueilla vesienhoidon suunnittelua. ELY-keskus on saamassa henkilöresursseja tähän työhön. Työssä käytettäisiin apuna aiempaa, Puulalla tehtyä, kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisen kokemuksia sekä tuoreempaa yhteistyötä Kyyveden-Pieksämäen alueella. VHS-työssä voidaan käyttää apuna konsulttia. Kalatalousalueet tekisivät samaan aikaan KHS-suunnittelua ja KHS-suunnitelma nykyisen kalastuslain mukaisesti hyväksytään kalatalousalueen hallituksessa ja ELY-keskus vahvistaa suunnitelman. KHS-suunnittelu tehdään 11 kalatalousalueella Etelä-Savossa ja se tulee tehdä v. 2020 loppuun mennessä. Todettiin, että Kyyveden osalta työ vasta alkuvaiheessa. Todettiin, että vesienhoidon ja kalakantojen hoidon tilanne ja painopisteet vaihtelevat maakunnassa. Jossain painoa on enemmän kalakantojen rakenteessa (esim. Luonteri), jossain vesiensuojelussa (esim. Kyyvesi). Todettiin, että Etelä-Savossa vahvuutena on ollut pitkät perinteet yhteistyössä osakaskuntien yhdistämisen ja kalakantojen hoidon kanssa. Todettiin, että työssä tullaan ottamaan keskeiset sidosryhmät mukaan suunnitteluun.

Kaupunkivesien hallintaan on varattu n. 4 milj. euroa kolmen vuoden aikana. Tämän vuoden haussa on n. 1 milj. euroa. ESAELY on julkaisemassa tämän valtakunnallisen haun auki ja ottaa hakemukset vastaan. Hakemusten arviointi tehdään kuuden muun ELYn kanssa. ESAELY tekee päätökset ja hoitaa hankkeiden maksatukset. Tällä hetkellä ollaan pohtimassa aiheen rajausta. Haku on tarkoitus saada auki ennen kesää ja päätökset syyskuussa. Todettiin, että haku on rinnasteinen MMM:n Sinisen biotalouden kehittämisohjelmaan, jossa myös ESAELY on ollut hallinnoiva viranomaisena.

Vesistö-kunnostusverkoston vuosiseminaari, 3.-5.6.2019

Valtakunnallinen Vesistö-kunnostusverkoston vuosiseminaari pidetään Mikkelissä 3.-4.6. Samassa yhteydessä pidetään 5.6. Finnish Lakeland Forum, jossa Itä-Suomen maakunnat, ELY-

keskukset ja kunnat julistautuvat puhtaan järvi-Suomen puolestapuhujiksi ja tilaisuudessa allekirjoitetaan Saimaan peruskirja. Kuntien osalta tilaisuuteen on kutsuttu peruskirjan allekirjoittajiksi Saimaan altaan rantakunnat sekä ylempää Pielisen ja Kallaveden altaan rantakunnat. Asia on ollut kunnanhallitusten käsittelyssä. Seminaarissa pidetään myös puheenvuoroja vesien suojelun eri näkökulmista. Jatkumoksi on ajateltu v. 2020 Lappeenrannassa pidettävä Saimaa Forum ja tilaisuus jatkuisi tästä eteenpäin määrävuosin itäisessä Suomessa. Peruskirjan allekirjoittamisella haetaan yhteistä tahtotilaa ja jonkinlaisena mahdollisuutena voisi tulevaisuudessa olla vaikkapa Baltic Sea Action Group -tyyppisen säätiön perustamiseen, jolla olisi myös taloudellisia resursseja. Forum voidaan kytkeä myös suomalaiseen vesiosaamiseen (mm. Mikkelin sinisen biotalouden osaamiskeskus, LUT jne.) ja myös kansainvälinen näkökulma on hyvä pitää esillä.

8. Toimenpiteiden toteutuksen edistäminen

Harkinnanvaraiset vesistöavustukset vuodelle 2019/ tilannekatsaus

Käytiin läpi harkinnanvaraiset vesistökunnostusavustukset vuodelle 2019. Vesistökunnostushakemuksia tuli yhteensä 17 kpl ja niiden kustannusarvio on n. 400 000 €. Lisäksi hankehakemuksia on hajajätevesineuvontaan ja pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimiseen. Tämän lisäksi on joitakin hankkeita, jotka ovat monivuotisia ja päätös niihin on annettu jo aiemmin. Todettiin, että suurin osa hankkeista on poistokalastus- ja niitohankkeita. Jonkin verran on joukossa myös erilaisia selvityksiä. Päätökset avustettavista hankkeista tehdään keväällä-alkukesällä.

Avustusten perusteet on esitetty Valtioneuvoston asetuksessa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tila parantavien hankkeiden avustamisesta 714/2015. Avustusperusteina on mm. se, että hanke edistää vesistön ja muiden pintavesien monipuolista ja kestävää käyttöä, edistää vesistön ja muiden pintavesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä sekä edistää kalan kulkua tai kalakantojen luontaista lisääntymistä tai parantaa mahdollisuuksia kestäväan kalastukseen.

Aiemmin avustusta on voitu myöntää hankkeen suunnittelusta, toteutuksesta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin. Myös talkootyö voidaan sisällyttää kokonaiskustannuksiin. Avustuksen osuus on saanut olla enintään 50 % hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Esim. niitoissa avustuksen osuus on ollut usein pienempi, tasoa 20 % Kuitenkin joissakin hankkeissa on mahdollista myöntää myös > 50 % avustusosuus, mikäli asetuksessa mainitut perusteet täyttyvät (hanke mm. edistää vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman toteuttamista tai uhanalaisien / vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuutta).

Muista rahoituslähteistä mainittiin Rahat pintaan -sivusto (www.rahatpintaan.fi), johon on koottu monenlaisia rahoituslähteitä eri kokoiisiin hankkeisiin liittyen.

Myös syksyllä on todennäköisesti tulossa tavanomaiseen tapaan haku vesistökunnostuksiin.

Huhtikuun alussa alkanut vesiensuojelun tehostamisohjelman avustushaku

Tällä hetkellä on käynnissä avustushaku liittyen vesistökunnostuksiin vesienhoidon tehostamisohjelmassa (ks. myös pöytäkirjan kohta 7). Hakukuulutus löytyy [internetistä](#). Haku päättyy 10.5.2019.

9. Muut asiat

Ei muita asioita.

10. Seuraavan kokouksen asiat ja kokousajankohta

Seuraava kokous pidetään keskiviikkona 9.10.2019 klo 10 alkaen. Alustavasti asialistalla on tilaluokituksen tulosten läpikäynti, toimenpideohjelman laatimisen aloittaminen ja avustusasiat.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.

Puheenjohtaja

Pekka Häkkinen

Sihteeri

Juho Kotanen

JAKELU Etelä-Savon vesienhoidon yhteistyöryhmän jäsenet ja varajäsenet